

# Από τον Όμηρο στο ΔΝΤ: Ο Ορισμός του Μέτρου ως Εργαλείο Πολιτικής

Τι σχέση μπορεί να έχει ο Όμηρος με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο; Ή ο Αριστοτέλης με σύγχρονες πολιτικές διαχείρισης του δημόσιου χρέους; Ή το Μαντείο των Δελφών με εξοπλιστικά προγράμματα των Ενόπλων Δυνάμεων; Η απάντηση βρίσκεται σε μία μόνο λέξη: **μέτρο**.

Δύο ακαδημαϊκά άρθρα, που δημοσιεύθηκαν στις Η.Π.Α. και τον Καναδά, συνδυάζουν την αρχαία φιλοσοφία με τη σύγχρονη επιστήμη για να προτείνουν συγκεκριμένα μέτρα αποτελεσματικής οικονομικής και εθνικής πολιτικής. Το πρώτο άρθρο επισημαίνει τη διαχρονική έλλειψη σαφούς ορισμού του μέτρου. Το δεύτερο—που δημοσιεύθηκε στην 10ετή γενέθλια επέτειο της **Κιβωτού Ολιστικής Παιδείας Ενόπλων Δυνάμεων**—διατυπώνει αυτόν τον ορισμό με μαθηματική και στατιστική τεκμηρίωση, ώστε να έχει πολιτική εφαρμοσιμότητα σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

## Το μέτρο: Μια διαχρονική αξία χωρίς σαφή ορισμό

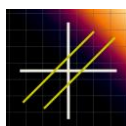
Ειδικότερα, το πρώτο άρθρο<sup>1</sup> αυτής της ακαδημαϊκής διλογίας επεσήμανε ότι η έννοια του μέτρου παραμένει ασαφής και αόριστη στις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες:

*Στην αρχιτεκτονική και στις τέχνες, το μέτρο εκφράζεται με αναλογίες όπως η χρυσή τομή. Αλλά στην πολιτική, τη νομική, την οικονομία και τις διεθνείς σχέσεις, η επίκληση του μέτρου χρησιμοποιείται περισσότερο σαν ευχή παρά ως μετρήσιμο (και επομένως χρηστικό) μέγεθος.*

Χωρίς δε έναν σαφή ορισμό του μέτρου—ακρογωνιαίου λίθου του Κλασικού Πολιτισμού—**δεν μπορούμε να ξέρουμε πότε το ξεπερνάμε**. Και όταν υπερβαίνουμε τα όρια κατά πολύ, τότε εκτρεπόμαστε στην ύβρη, σε κατάφορη υπερβολή, που οδηγεί σε νεμεσικές κρίσεις σε πολλαπλά επίπεδα, σύμφωνα με τον Ηράκλειτο, τους Μεγάλους Τραγικούς, αλλά και την κοινή εμπειρία κάθε νοήμονος ανθρώπου.

Γι' αυτόν τον λόγο, το άρθρο προτείνει, μέχρι να διατυπωθεί ένας τέτοιος ορισμός, να χρησιμοποιούμε ως εργαλεία ανίχνευσης κινδύνου πρωτίστως την **αισθητική**, όπου είναι εφικτό, ή άλλως τα επιστημονικά **κριτήρια βιωσιμότητας** ως «second best alternative».

<sup>1</sup> Pappas, John D. (2014). The Concept of Measure and the Criterion of Sustainability. *The St. John's Review* (Annapolis, MD, U.S.A.), 56(1), pp. 74-94. DOI: 10.5281/zedono.15465422



## Ο πλήρης ορισμός του μέτρου έρχεται το 2025

Το επακόλουθο δεύτερο άρθρο<sup>2</sup> προχωρά στο επόμενο βήμα: **δίνει έναν σαφή ορισμό του μέτρου με βάση την κοινωνιολογία, τα οικονομικά, τα μαθηματικά και τη φιλοσοφία.** Περιγραφικά, το άρθρο ορίζει το κοινωνικοοικονομικό μέτρο σε εθνικό επίπεδο ως:

*Ισορροπία ανάμεσα στις εσωτερικές (πολιτισμικές) αξίες της κοινωνίας και σε εξωτερικά (διεθνή) πρότυπα, μέσα σε ένα πολιτισμικά συνεκτικό κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο.*

Με απλά λόγια, όταν ξέρουμε ποιό είμαστε και τί αξίες έχουμε, μπορούμε να συγκρίνουμε και να προσαρμόζουμε τη συμπεριφορά μας στον σύγχρονο κόσμο, χωρίς όμως να χάνουμε την ταυτότητά μας. Πρακτικά, σύμφωνα με το άρθρο, τόσο οι εθνικιστικές πολιτικές ακραίου οικονομικού **προστατευτισμού**, όσο και κάθε ανεξέλεγκτη (εθνικά ισοπεδωτική) **παγκοσμιοποίηση**, αποτελούν εκτροπές από το μέτρο και καταλήγουν αναπόφευκτα σε εθνικές και διεθνείς κρίσεις. Παρόμοιες εκτροπές αποτελούν εξ υπαρχής ο **απολυταρχικός κρατισμός** και ο **ανεξέλεγκτος φιλελευθερισμός**.

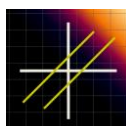
Το άρθρο συνάγει τον ορισμό του μέτρου βάσει ενός μαθηματικού μοντέλου δυναμικής ανάλυσης—εφαρμόζοντας μαθηματικές μεθόδους της Θεωρίας του Χάους—που μελετά και προσομοιώνει τη συμπεριφορά δύο οικονομικών «πόλων», π.χ. του ισχυρού και του αδύναμου, ή του δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα, ή κατ' Αριστοτέλη των γαιοκτημόνων και των ακτημόνων. Σε αυτό το πλαίσιο, το μοντέλο υπολογίζει πότε και πώς μια κοινωνία εκτρέπεται από το μέτρο και εισέρχεται σε ανεξέλεγκτη κρίση.

### Πολλαπλή εφαρμογή του ορισμού του μέτρου

Η σημασία αυτής της ακαδημαϊκής διλογίας περί μέτρου είναι πρακτική και πολυδιάστατη:

- **Οικονομική πολιτική:** Μπορούμε να προβλέπουμε κρίσεις χρέους με βάση το πώς διαμορφώνονται οι αξίες και τα κίνητρα στην κοινωνία, αντί να βασιζόμαστε μόνο σε χρηματοοικονομικά νούμερα ή εξωτερικούς δείκτες. Επί πλέον, διά της εφαρμογής του μέτρου, θα είμαστε πιο αποτελεσματικοί στη διαχείριση κρίσεων, διότι το μέτρο διαφέρει ανάλογα με το πλαίσιο, δηλαδή τις κοινωνικοοικονομικές ιδιομορφίες κάθε χώρας. Η επίλυση κρίσεων απαιτεί την έμπρακτη αναγνώριση αυτής της **σχετικότητας**, όπως αναλύεται στο άρθρο.
- **Κοινωνική πολιτική:** Κατανοούμε καλύτερα πότε μια κοινωνία είναι έτοιμη για αλλαγές και πότε όχι, αποφεύγοντας πολιτικές που τη διαλύουν αντί να τη βοηθούν, που την αποδομούν αντί να τη βελτιώνουν. Δηλαδή το σύστημα πολιτισμικών αξιών της κοινωνίας προσλαμβάνει κεντρική θέση στην εφαρμογή του μέτρου για τη

<sup>2</sup> Pappas, John D. (2025). Socioeconomic Measure: A Relativist Perspective on Debt Crisis Management. *International Journal of Economics and Finance* (Ontario, Canada), 17( 6), pp. 86-117.  
DOI: 10.5539/ijef.v17n6p86.



διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, την οικονομική πρόοδο, και την πολιτισμική εξέλιξη κάθε λαού.

- **Εκπαίδευση:** Το μέτρο μπορεί να διδάσκεται σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, όχι μόνο ως ιδανικό αλλά και ως *πρακτικό εργαλείο* για την καθημερινή ζωή, την αυτογνωσία, την υπευθυνότητα, τη συλλογικότητα. Δηλαδή αυτή η έννοια θα επενεργήσει ως ο κύριος μοχλός για την αναβάθμιση της **εκπαίδευσης σε παιδεία**, ήτοι της συστημικής «παραγωγής» εξειδικευμένων εργαζομένων σε ανθρωπιστική σφυρηλασία εναρέτων πολιτών.
- **Γεωπολιτική:** Βάσει αυτού του ορισμού και του συναφούς μαθηματικού μοντέλου, πολιτικοί και στρατιωτικοί ηγέτες μπορούν να αντιλαμβάνονται τότε ξεπερνούν τα φυσικά ή πολιτισμικά όρια και να αποφεύγουν ανοίκειες εκτροπές, υβριστικές αντιπαραθέσεις ή και την ολοσχερή καταστροφή.

## Το μέτρο ως βάση για μια επανάσταση στην πολιτική σκέψη

Συγκεκριλαιωτικά, σε μια εποχή που οι οικονομικές ανισότητες, οι χρεωκοπίες, οι κοινωνικές εντάσεις και οι περιφερειακές συγκρούσεις κλονίζουν την παγκόσμια σταθερότητα, η έννοια του μέτρου δεν είναι απλώς μια αφηρημένη ιδέα, αλλά ένα **πρακτικό εργαλείο** για την άσκηση πολιτικής σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, η περί μέτρου διλογία<sup>3</sup> συνδυάζει την αρχαία σοφία με τη σύγχρονη επιστήμη, προσφέροντας έναν **πλήρη, λειτουργικό και μετρήσιμο ορισμό του μέτρου**. Δηλαδή το μέτρο «επιστρέφει» σήμερα ως το κλειδί για την αποφυγή ή τη διαχείριση κρίσεων. Επιστρέφει δε όχι απλώς ως μαθηματική αναλογία, αλλά ως **αρχή δικαιοσύνης**—η οποία αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την επιβίωση του ανθρώπινου γένους σήμερα, στη μεταπολεμική πυρηνική εποχή.

Επομένως, σε έναν κόσμο που αυτοκαταστροφικά ερωτοτροπεί με τον ολοσχερή αφανισμό του, σε μια ανθρωπότητα περιδινούμενη σε ερεβώδεις κυκεώνες υβριστικών εκτροπών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, το **Ομηρικό** «άμεινω δ' αΐσιμα πάντα» και το Δελφικό «ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ» μπορούν να συναποτελέσουν το κοινό σωτήριο σημείο αναφοράς σήμερα—όπως στην αρχαιότητα—για μια πιο δίκαιη, ειρηνική, σταθερή και βιώσιμη πορεία. Διότι το «μέτρο» δεν είναι μόνον αντικείμενο θεωρητικών μελετών, αλλά επί πλέον αποτελεί το ακατάλυτο **αρχαιοελληνικό μονολεκτικό μανιφέστο για αλλαγή**.

Ιωάννης Δ. Παπακωνσταντίνου

([John D. Pappas](#))

Αντιπρόεδρος Ακαδημαϊκής Έρευνας,

Κιβωτός Ολιστικής Παιδείας Ενόπλων Δυνάμεων.

---

<sup>3</sup> Τα δύο άρθρα, με σχετικά σχόλια, είναι διαθέσιμα (στην Αγγλική), για ανάγνωση και λήψη δωρεάν, στον ακαδημαϊκό ιστότοπο του ερευνητικού κέντρου CERN (Γενεύη, Ελβετία), το πρώτο άρθρο (2014) [εδώ](#), το δεύτερο άρθρο (2025) [εδώ](#).

